

De aschgrauwe kiekendief (*Circus pygargus*)

H.J. Klaassens

Op 11 januari 1989 ontving de redactie van Drentse Vogels van de afdeling Archief-Documentatie van de gemeente Anloo een uniek manuscript over een broedgeval van een Grauwe Kiekendief nabij Anloo in 1938. Het handgetypte boekje omvatte 20 pagina's en een titelpagina met opdracht (Aan Jan Boer, Mensch Dier Plant in Vriendschap tot een betere samenleving. Voor 1944 t'allerbeste dus Vrede. Henk Klaassens) en foto van de auteur met jonge Grauwe Kiekendief op de hand en pijp in de mond. Het leek ons een goed idee de tekst van het boekje integraal te publiceren. Allereerst geeft het een indruk van de tijdgeest, bovendien beschrijft het een broedgeval van een soort die inmiddels in Drenthe als broedvogel is verdwenen en waarover weinig is gepubliceerd in de tijd dat de Grauwe Kiekendief nog wél talrijk voorkwam. De volledige tekst volgt hieronder.



Foto titelpagina: de auteur met jonge Grauwe Kiekendief
Frontispiece: the author with young Montagu's Harrier

Teneinde U een juist beeld te geven van deze soort lijkt het mij gewenscht, de drie in Nederland broedende Kiekendieven afzonderlijk te beschrijven zooals Dr. G.J. van Oordt dat zoo duidelijk aangeeft, en door wiens uitgave met Nol Binsbergen, D. Mooy en Rien Stuurman van "ZIEN IS KENNEN" wij hen grooten dank verschuldigd zijn.

Wij onderscheiden:

I. De bruine kiekendief (*Circus ae. aeruginósus*).

Marsh-Harrier, Rohrweihe, Busard harpaye.

Volksnamen: Klem, Wouw, Koop, Hanenschrobber, Rietwouw, Schor, Houk, Aefretter, Müzebiter, Hoanemosk.

Volwassenkleed: M. Alleen bij oude uitgekleurde dieren zijn de kleine slagpennen en staart blauwgrijs. Naarmate de vogel ouder wordt, wordt het geelwit aan kop, hals en borst intensiever.

Jeugdkleed: Ongeveer als volwassen V.

Broedgegevens: Mei-Juni, soms nog later. 3 - 6 blauwachtig-witte eieren. Broedduur ruim 4 weken. Groot nest, gewoonlijk tusschen riet gebouwd (bij voorkeur overjarig riet). V. broedt alleen; gedurende die tijd brengt het M. haar prooi. Na $\pm$ 5 weken zijn de jongen vliegvlug. Broedvogel van Europa en Noord-Azië.

Nadere bijzonderheden: Vrij algemeene broedvogel in rietmoerassen; groot, donker, "waggelende" vlucht te herkennen aan de schuin-opgerichte vleugels, waarvan de uiteinden duidelijk "gevingerd" zijn. De vleugelslag is langzaam. Vliegt laag boven het riet op zoek naar prooi (bestaande uit muizen, ratten, insecten, watervogels, ook visch, eieren en aas), waarbij de lange pooten dikwijls zichtbaar zijn. Groter dan de andere kiekendieven en minder slank. Onderscheidt zich daarvan overigens door de donkere kleur en het ontbreken zoowel van een lichte stuit als van donkere dwarsbanden op staart en vleugels. Verschilt van de Buizerd door langere staart en slankere vleugels, die bij deze laatste aan het einde stomp zijn.

II. De blauwe kiekendief (*Circus cyáneus cyáneus*).

Hen-Harrier, Kornweihe, Busard Saint-Martin.

Volksnamen: Blauwe Stootvogel, Blauwschild, Elzenbusch, Noordsche Valk.

Volwassen Kleed: M. Onderzijde en stuit wit. V. Stuit wit. Jeugdkleed: Ongeveer als volw. V.

Broedgegevens: Broedvogel van gematigd Europa; verder Noord- en Midden-Azië. H.t.l. zeer zeldzaam broedend.

Nadere bijzonderheden: Vrij talrijke gast van October tot Maart. Is kleiner dan de Bruine Kiekendief en heeft korter en breder vleugels dan de Grauwe (bij deze reiken de vleugelpunten tot aan het staarteinde, bij de Blauwe een eind daarvoor). Gedrongen lichaamsbouw. Vlucht minder "schommelend" dan van de beide andere soorten. het M. is licht blauwgrijs, de onderzijde (ook van de vleugels) wit, waartegen de zwarte vleugelpunten scherp afsteken. Geen banden over de vleugels, zooals bij de Grauwe. Helderwitte stuit. Het V. onderscheidt zich veelal van de vorige soort, doordat de onderzijde donkerder is, door de helderwitte stuit (bij Grauwe vuilwit) en de staart met rossige vlekken (geen dwarsbanden).

III. De aschgrauwe Kiekendief (*Circus pygárgus*).

Montagu's Harrier, Wiesenweihe, Busard cendré (Montagu).

Volksnamen: Witstaart Schor, Schor, Beul, Hanebijter, Blauwe Hoanschrobber, Blauwe Hoanemosk, Blauwe Falk.

Volwassen klee: M. Onderzijde vuilwit met roodbruine streepjes en spikkels. Staart met 4 of 5 dwarsbanden. V. Onderzijde vuilwit met bruine lengtestreepjes. Staart bruin met 4 of 5 donkere dwarsbanden. Stuit vuilwit.

Jeugdklee: Ongeveer als volwassen V., onderzijde echter bruin.

Broedgegevens: Als vorige soort, eieren iets kleiner. Broedvogel van Zuid-Europa, noordelijk tot ter hoogte van Engeland-Midden Rusland. Verder Noord-Afrika, Zuidwest-Azië.

Nadere bijzonderheden: Vrij zeldzame broedvogel h.t.l. (Plaatselijk algemeener, o.a. op de Waddeneilanden en in Friesland en Drente). Nestelt gewoonlijk in de duinen en op de heide, doch ook wel in moerassen. De slankste van de Kiekendieven. Het M. onderscheidt zich door de blauwgrijze kleur en de lichte, bruingspikkelde onderzijde, vliegend door de donkere lengtebanden over de vleugels (over de bovenzijde 1, over de onderzijde 2). Het heeft geen lichte stuit zoals het M. van de vorige soort. Het V. is lichter dan dat van de Bruine en donkerder gekleurd dan dat van de Blauwe Kiekendief. Vliegend kenmerkt het zich door de vuilwitte stuit en de dwarsbanden over de staart; de vlucht is als die van de vorige soort.

De Aschgrauwe legt gemiddeld 5 tot 8 eieren. Het paartje, waarvan deze opnamen werden gemaakt had 7 eieren. Twee eieren waren onbevrukt en het vijfde jong stierf eenige dagen na de geboorte.



Vertwijfeling. *Despair*.

Schrijver dezès heeft zeker niet de bedoeling een wetenschappelijk verhaal te geven van deze vogelsoort, nog minder de rust der vogel te verstoren, door te fotograferen en te filmen wat naar sensatie luistert, maar enkel om langs dezen weg vriendschap te brengen tusschen dier en mensch, waardeering voor de soort en liefde voor de natuur in het algemeen.

Alhoewel het fotograferen van vogels een geduld werk is en de resultaten verre van de werkelijkheid naderen, is m.i. de eerste gebiedende eisch dit zoodanig te doen, dat het de vogel nooit verontrust en dus dit werk geen allemans goed mag worden.

Waargenomen in aan de bosschen grenzende heide van den Weled.Geb. Heer D.F. Evers te Anlo, met medewerking van den Heer J.W. Pluim, Boschwachter aldaar.

Bijschriften bij foto's:

Foto 1. Schuiltent van donker groen linnen op raam gesteld van electrische buizen, met lussen voor takken en andere camouflage, het geheel bespat met verschillende kleuren. Aan een kant dicht met bandjes en de andere kant met film- en kijkkasten.

Breed plm. 70 cm.

Foto 2. Nest met eieren, twee liggen er nog onder. Eieren vuil wit, iets blauw. Nest gemaakt van Stroohalm slordig op plek midden in de heide.

Alleen te vinden als de oude opvliegt of bij waarneming.

18 Mei '38 kwam het eerste ei.

28 Mei lagen er 7 eieren.

16 Juni kwam het eerste ei uit.

17 ---- ---- --- tweede -- ---

19 ---- ---- --- derde -- ---

20 ---- ---- --- vierde -- ---

23 ---- ---- --- vijfde -- ---

26 ---- stierf het vijfde jong van 23 Juni.

Foto 3 (verdwenen uit het manuscript, red.). Eerste jong geboren, tweede ei aangepikt.

Foto 4. Tweede jong valt er juist uit.

Foto 5. De eerste wereldburger; tweede ei aangepikt.

Foto 6. Tweede jong herstelt zich na de val.

Foto 7. 5e jong half uit ei geheel links; stierf na 4 dagen.

Foto 8. De jonge garde.

Foto 9. Moederweelde.

Foto 10. 5 dagen.

Foto 11. 10 dagen.

Foto 12. Angst en spanning van de moeder.

Foto 13. Als wachter tegenover de schuiltent.

Foto 14. Het vrouwtje op weg naar het nest.

Foto 15. Vertwijfeling.

Foto 16. Ongewenscht bezoek.

Foto 17. 30 dagen. Komt er iemand?

Foto 18. Ga weg of we vallen aan.

Foto 19. Tot de aanval gereed.
Foto 20. In aanvallende houding.
Foto 21. Het vertrouwen gewonnen.
Foto 22. 35 dagen. Oudste der 4 jongen bij een duif.
Foto 23. Kan ik beginnen?
Foto 24. Steeds dichterbij.
Foto 25. Etenstijd.
Foto 26. Eet ze met smaak.
Foto 27. Mensch, Dier en Plant in vriendschap tot betere samenleving.
Foto 28-30: zonder bijschriften.

Summary: The Montagu's Harrier (*Circus pygargus*).

This is a reprint of a manuscript, of which one copy was distributed in (probably) 1944. It describes a successful breeding case of a Montagu's Harrier on heatherland near Anloo (in the province of Drenthe) in 1938. Thirty photographs and one frontispiece cover the life cycle of this nest, in which 7 eggs were laid, 5 eggs hatched (between 18-23 May) and one young died (on 26 May).

